

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/Our ref: MA/VG/0208/20

John Griffiths AM
Cadeirydd Y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1NA

21 Ionawr 2020

Annwyl John,

Cyfeiriaf at eich cais imi roi gwybodaeth am bwyntiau gweithredu a godwyd yn sesiwn Cyllideb Ddrafft y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau ar 9 Ionawr 2020. Gweler fy ymateb isod mewn perthynas â'r materion hynny sy'n dod o dan fy nghylch gwaith fel y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol.

Sut yr ymdrinnir â'r anghysondeb mewn cyflogau, telerau ac amodau a'r statws rhwng staff gofal/gwasanaethau cymdeithasol a gyflogir yn y GIG a'r rhai hynny mewn awdurdodau lleol; a pha gamau gweithredu eraill a gaiff eu cymryd i wella amodau gwaith ac ansawdd y gwaith ar gyfer staff cyflogedig awdurdodau lleol yn y sector gofal/gwasanaethau cymdeithasol

Rydym yn cydnabod bod gwahaniaeth rhwng cyflogau llywodraeth leol a'r GIG ar gyfer rhai gweithwyr. Fodd bynnag, mae hefyd yn werth nodi bod pecynnau swyddi'n cynnwys telerau ac amodau gwahanol y tu hwnt i'r cyflog.

Mae recriwtio a chadw yn her ym mhob rhan o'r gweithlu gofal cymdeithasol a dyma pam rydym yn ystyried sut y gallwn wella'r telerau ac amodau ar draws y sector.

Er enghraifft, yn sgil argymhellion y Comisiwn Gwaith Teg y llynedd, rydym yn cymryd camau i sefydlu Fforwm Gwaith Teg yn y sector Gofal Cymdeithasol. Byddwn yn ystyried yn ofalus ganlyniad ein hymgyngoriadau diweddar ar bartneriaeth gymdeithasol, a'r ddyletswydd economaidd-gymdeithasol, ac rydym wedi bod yn ymgysylltu â phartneriaid yn y sector am y blaenoriaethau ar gyfer Fforwm Gwaith Teg.

Mewn perthynas â gweithwyr cymdeithasol, mae Gofal Cymdeithasol Cymru yn siarad ag arweinydd y sector am rôl fodern gweithiwr cymdeithasol, a chyfleoedd ar gyfer dysgu a datblygu ar ôl cymhwysu sy'n rhan o becyn ehangach telerau ac amodau ar gyfer gwaith cymdeithasol.

Gweithwyr Cymdeithasol

Mae amrywiaeth o sefydliadau gwahanol yn cyflogi gweithwyr cymdeithasol, gan gynnwys y trydydd sector, awdurdodau lleol, a rhai sefydliadau annibynnol yn ogystal â'r GIG. Bydd y cyflogwyr hyn yn recriwtio ar gyfer graddfeydd cyflog gwahanol, er enghraifft mae CAF/CASS Cymru yn recriwtio gweithwyr cymdeithasol ar raddfeydd cyflog y gwasanaeth sifil. Mae hyn yn golygu bod gwahaniaethau o ran telerau ac amodau gweithwyr cymdeithasol ledled Cymru. Rydym wedi bod yn ymgysylltu â phartneriaid megis BASW a Gofal Cymdeithasol Cymru i ystyried a oes angen cymryd camau gweithredu er mwyn mynd i'r afael â hyn, ac os felly, pa gamau. Er enghraifft, p'un a oes angen graddfa gyflog genedlaethol a fframwaith gyrfa, neu sut y gallai gwahaniaethau lleol gael eu hadlewyrchu.

Therapyddion Galwedigaethol

Mae cyflogau ar gyfer therapyddion galwedigaethol cyflogedig mewn llywodraeth leol yn wahanol i'r rhai hynny yn y GIG. Mae'r GIG yn defnyddio Agenda ar gyfer Newid ac mae gwerthusiad swyddi llywodraeth leol yn pennu'r cyflogau mewn awdurdodau lleol unigol. Yn draddodiadol, gallai cyflog cychwynol gweithwyr proffesiynol newydd (newydd raddio) fod yn uwch mewn llywodraeth leol, ond wrth iddynt gamu ymlaen yn eu gyrfa byddai cyflog y GIG yn uwch.

Mae problemau wedi bod (mae Abertawe yn enghraifft) o ran timau ar y cyd yn cynnwys therapyddion galwedigaethol sydd wedi'u cyflogi i wneud yr un swydd, lle mae'r staff a gyflogir gan y GIG yn cael eu talu mwy na'r staff a gyflogir gan yr awdurdod lleol i wneud yr un gwaith. Mae hyn yn broblem ac fel arfer caiff ei datrys pan fydd staff anfodlon yn newid eu cyflogwr.

Fodd bynnag, nid yw'r telerau ac amodau ar gyfer unrhyw swydd yn gyfyngedig i'r cyflog. Gall oriau, lwfans gwyliau blynyddol, polisi gwaith hyblyg ac ati llywodraeth leol oll fod yn wahanol a bydd rhai therapyddion galwedigaethol yn derbyn rôl â graddfa gyflog is os bydd buddiannau eraill y swydd yn fwy addas iddynt. Mae'n well gan lawer o therapyddion galwedigaethol ym maes gofal cymdeithasol yr athroniaeth a'r dull o weithio ac mae hyn yn bwysicach na'r gwahaniaethau o ran cyflog.

Mae sicrhau bod y staff yn teimlo eu bod yn cael eu gwerthfawrogi ac yn ystyried bod eu rôl yn bwysig hefyd yn ymwneud â rhoi'r ymdeimlad o effaith ac effeithiolrwydd. Felly, mae angen hefyd ystyried gwaith rheoli a chymorth da a'r gallu (grymuso) i gyflawni eu hymyriadau hyd at frig y 'drwydded' broffesiynol, a gall gyfrannu mwy at rywun yn ystyried ei swydd fel dewis yrfa cadarnhaol iawn y tu hwnt i gymhariaeth gyflog syml.

Sut mae'r Gweinidog yn disgwyl i'r cynnydd yn y Grant Gweithlu Gofal Cymdeithasol a Phwysau Cynaliadwyedd gael ei ddefnyddio a beth yw'r canlyniadau a ddymunir

Mae'r cynnydd yn y grant hwn yn ystod 2020-21 yn adlewyrchu'r pwysau cynyddol sy'n wynebu'r sector. Mae'r rhain yn cynnwys, er enghraifft, cynyddu'r cyflog byw cenedlaethol.

Rydym wedi ymateb i'r pwysau y mae llywodraeth leol wedi'u codi mewn perthynas â'r gweithlu gofal cymdeithasol. Gall pwysau o'r fath arwain at gostau ychwanegol a chael effaith andwyol ar barhad y gofal. Mae'r rhain yn cynnwys cynnydd yn y cyflog byw cenedlaethol, cyfraniadau cyflogwyr a chostau pensiwn, yn ogystal â heriau ehangach sy'n deillio o gyfraddau trosiant uchel, dibyniaeth ar staff asiantaeth a'r angen i gefnogi datblygiad proffesiynol parhaus y gweithlu i ddarparu gofal cynyddol gymhleth.

Er bod cyswllt annatod rhwng pwysau gweithlu a chynaliadwyedd ehangach y sector, nid dyna'r unig heriau a wynebir, felly bwriedir hefyd i'r cyllid ychwanegol hwn helpu

awdurdodau lleol i ymateb i bwysau ar wasanaethau a bod mewn sefyllfa well i reoli galwadau annisgwyl neu gynyddol. Bydd hyn yn hwyluso'r gwaith o ganolbwyntio'n fwy ar atal ac ymyrryd yn gynnar. Mae'n cydnabod galw awdurdodau lleol am 'gyllido dwbl ar gyfer buddsoddi' er mwyn cefnogi mwy o bwyslais ar waith ataliol, wrth gyflwyno darpariaeth bresennol o wasanaethau.

Rydym wedi cael adroddiadau dros dro ar gyfer 2019-20 yn nodi sut gwnaeth awdurdodau lleol ddefnyddio'r cyllid. Mae'r adroddiadau hyn yn dangos bod y cyllid yn cael ei ddefnyddio i fynd i'r afael ag amrywiaeth o heriau gwahanol ym mhob rhan o'r sector gofal cymdeithasol. Mae'r adroddiadau canol blwyddyn yn dangos bod awdurdodau lleol wedi defnyddio'r cyllid i gefnogi'r gwaith o ddarparu amrywiaeth o wasanaethau gwahanol, er enghraifft:

- Mae 11 o awdurdodau lleol wedi defnyddio cyfran o'u cyllid i gynyddu'r cyflogeion ym mhob rhan o'r sector. Er enghraifft, defnyddiodd Rhondda Cynon Taf y cyllid i dargedu cynnydd a anelir at ymrwymiad y Cyflog Byw Sylfaen ar gyfer darparwyr gofal cartref allanol y Cyngor.
- Mae naw awdurdod lleol wedi defnyddio'r cyllid i gefnogi Gwasanaethau Oedolion a Phobl Hŷn, yn benodol, lleoliadau cartrefi preswyl. Er enghraifft, mae Cyngor Sir Penfro wedi defnyddio'r grant i wrthbwysu pwysau cynyddol o fewn y cyllidebau tymor byr ar gyfer gofal seibiant.
- Mae wyth awdurdod lleol wedi defnyddio'r cyllid i gefnogi gofal cartref ar gyfer pobl hŷn.
- Mae un awdurdod lleol wedi cyllido cymorth ar gyfer cynnal parhad busnes ei wasanaeth craidd y tu allan i oriau.

Rydym wedi rhoi rhywfaint o hyblygrwydd i awdurdodau lleol ynghylch sut y gellir defnyddio'r cyllid grant mewn perthynas â phwysau gweithlu gofal cymdeithasol a gwasanaethau cynaliadwy, a hynny am mai'r awdurdodau lleol sydd yn y sefyllfa orau i ddeall anghenion lleol a sut i gael y budd mwyaf posibl o'r cyllid.

Er mwyn sicrhau bod cyrraedd y cyllid hwn mor eang â phosibl, mae'r trefniadau gweinyddol sy'n gysylltiedig â'r grant yn rhai ysgafn. Fodd bynnag, rydym wedi gosod paramedrau lefel uchel ar gyfer y ffordd y dylid gwario'r cyllid a byddwn yn gofyn i awdurdodau lleol gadarnhau sut y maent yn bwriadu defnyddio'r cyllid cyn bod y taliadau'n cael eu gwneud.

Dim ond un rhan o'n cymorth ehangach i'r sector yw'r cyllid grant hwn, sy'n cynnwys, er enghraifft, cyllido ymgyrch Gofalwn.cymru Gofal Cymdeithasol Cymru, sy'n anelu at ddenu mwy o bobl i weithio yn y sector a hyrwyddo proffesiynoldeb y sector drwy gofrestru'r gweithlu.

Ystyried a yw'r dyraniad o £2.3 miliwn fel grant penodol i'r Gwasanaeth Mabwysiadu'n ddigonol, a sut y bydd yr arian ychwanegol hwn yn arwain at ganlyniadau gwell?

Mae'r buddsoddiad hwn yn cael ei ddefnyddio i drawsnewid y cymorth mabwysiadu a gynigir yng Nghymru ac mae hefyd yn cael ei ddefnyddio'n greadigol i ddarparu arian cyfatebol i adnoddau eraill er mwyn sicrhau bod eu cyrraedd mor eang â phosibl. Bwriedir y bydd y 'Cynnig Craidd' hwn yn

- grymuso teuluoedd sy'n mabwysiadu ar y dechrau a chefnogi eu dyddiau cynnar er mwyn annog teuluoedd iach a hyderus;
- rhoi gwybodaeth, cyngor neu gymorth effeithiol pa bryd bynnag y bydd teuluoedd eu hangen mewn ffordd amserol fel bod unrhyw broblemau sy'n codi yn llai tebygol o waethygu'n broblemau mwy difrifol;

- darparu cymorth parhaus neu broses aifynediad hawdd at wasanaethau lle y bo eu hangen.

Mae gwasanaethau newydd ac arloesol yn cael eu datblygu drwy'r cyllid hwn, llawer mewn partneriaeth ag Asiantaethau Mabwysiadu Gwirfoddol Cymru ar gyfer, er enghraifft TESSA, Mabwysiadu gyda'n Gilydd a Connected (gwasanaeth ar gyfer plant a phobl ifanc sydd wedi'u mabwysiadu).

- Mae TESSA (Gwasanaethau Therapi, Addysg a Chymorth ym maes Mabwysiadu), sef gwasanaeth ledled y DU a ariennir gan y Loteri, yn cael ei gyflwyno ledled Cymru; gan ddefnyddio cyllid cyfatebol o'r buddsoddiad hwn i gyrraedd mwy o bobl yng Nghymru. Yn seiliedig ar gyflwyno drwy bartneriad sy'n rhieni â thâl (mabwysiadwyr profiadol a medrus) mae'n cynnwys asesiad seicoleg arbenigol a chwrs 6 wythnos (yn seiliedig ar wasanaeth llwyddiannus a ddarperir gan un Bwrdd Iechyd yng Nghymru), ynghyd â chyfle i fanteisio ar wasanaethau cymorth eraill a argymhellir. Mae ei gost yn parhau i fod yn isel, mae tipyn o ddiddordeb cynnar ynddo a chaiff ei werthuso'n academiaidd. Pan fydd yn gwbl weithredol bydd yn darparu gwasanaethau i tua 200 o deuluoedd sy'n mabwysiadu yng Nghymru ar unrhyw adeg benodol. Dechreuodd y gwasanaeth dderbyn atgyfeiriadau ym mis Tachwedd ac mae 18 o deuluoedd eisoes yn ei ddefnyddio.
- Y gwasanaeth 'Connected' yw'r unig adnodd arbenigol ar gyfer plant a phobl ifanc sydd wedi'u mabwysiadu yng Nghymru (gan ddisodli Talk Adoption). Mae'r buddsoddiad hefyd yn cael ei ddefnyddio i sicrhau ei fod ar gael ym mhob rhan o Gymru a chaiff ei ategu hefyd gan wasanaeth cyngor a gwybodaeth a ddarperir ar gyfer plant a phobl ifanc sydd wedi'u mabwysiadu mewn ffyrdd tebyg i'r gwasanaeth sydd ar gael i blant a phobl ifanc sydd heb eu mabwysiadu, ac mae cynllun llysgenhadon oedolion ifanc sydd wedi'u mabwysiadu'n fodd i ymgynghori, ymgysylltu a hyrwyddo'r gwaith o fabwysiadu. Cynigiwyd i 100 o blant a phobl ifanc drosglwyddo i wasanaeth newydd ac roedd 70 o blant a phobl ifanc wedi'u cofrestru ar hyn o bryd ac yn cael gwasanaeth wrth iddo dyfu. Mae swyddog datblygu cenedlaethol wedi cael ei benodi yn ogystal â 4 allan o 5 swyddog rhanbarthol. Mae'r gwaith cwmpasu ar gyfer cynnig cyngor a gwybodaeth ar gyfer plant a phobl ifanc sydd wedi'u mabwysiadu wedi dechrau, ac mae cynllun llysgenhadon oedolion ifanc sydd wedi'u mabwysiadu wedi dechrau hefyd, ac maent wedi recriwtio 3 hyd yma.

Mae'r buddsoddiad hefyd yn cael ei ddefnyddio i newid a gwella arferion ledled Cymru. Mae'r Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol wedi comisiynu AFA Cymru i weithio gyda'r sector i ddatblygu'r dulliau arfer gorau o ran mynd i'r afael â'r canlynol:

- lleoli plant a darparu cymorth cynnar (gan gynnwys Mabwysiadu gyda'n Gilydd)
- cyswllt sy'n cael ei hwyluso'n effeithiol gan wasanaethau / asiantaethau rhanbarthol;
- asesu, cynllunio ac adolygu cymorth mabwysiadu ar gyfer pob plentyn;
- gweithio gyda rhieni biolegol gan gynnwys cysylltiadau â phrosiectau Adlewyrchu.

Sut mae Llywodraeth Cymru yn monitro'r gwaith o fodloni'r gofynion a nodir gan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014?

Mae Llywodraeth Cymru wedi rhoi amrywiaeth o fesurau ar waith er mwyn sicrhau bod y gwaith o gyflwyno'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant yn cael ei fonitro'n ofalus ac er mwyn sicrhau y gall effaith y Ddeddf ar ganlyniadau llesiant y bobl sydd angen gofal a chymorth, a'r gofaluwr sydd angen cymorth, gael ei monitro.

Yn gyntaf, mae gwerthusiad ffurfiol o'r Ddeddf wedi cael ei gomisiynu ac yn cael ei arwain gan Brifysgol De Cymru. Mae'r gwerthusiad ffurfiol yn archwilio dau faes - gweithrediad y Ddeddf ac effaith y Ddeddf. Gwneir gwaith maes ar hyn o bryd o ran gweithrediad y Ddeddf a disgwylir adroddiad cychwynnol ar hyn gael ei gyflwyno ym mis Gorffennaf 2020. Bydd yr adroddiad llawn a therfynol a fydd yn cwmpasu gweithrediad ac effaith y Ddeddf yn cael ei gyflwyno ar ddiwedd 2021.

Yn ail, mae'r prosiect Mesur y Mynydd bellach yn ei ail flwyddyn ac mae'n archwilio profiadau pbobl o ofal a chymorth a phrofiadau gofalwyr o gymorth yn fanwl. Mae Mesur y Mynydd yn cael ei gyflwyno gan gonsortiw m o randdeiliaid, gan gynnwys Gofal Cymdeithasol Cymru, Prifysgol De Cymru a SYG. Mae prosiect Mesur y Mynydd yn defnyddio technoleg SenseMaker fel y gall pobl a gofalwyr rannu eu profiadau yn fanwl gan alluogi amrywiaeth eang o straeon i gael eu casglu a'u dadansoddi. Mae Mesur y Mynydd hefyd yn defnyddio methodolegau Rheithgor Dinasyddion sydd, unwaith eto, yn ein galluogi i graffu ar brofiadau pobl o'r Ddeddf yn fanwl. Cyhoeddwyd adroddiad cam 1 Mesur y Mynydd ym mis Ebrill 2019. Cyflawnir cam 2 y prosiect ar hyn o bryd a disgwylir i ail adroddiad Mesur y Mynydd a'i adroddiad terfynol gael eu cyhoeddi ar ddiwedd 2020.

Yn drydydd ac yn olaf, bydd Fframwaith Perfformiad a Gwelliant yn cael ei lansio ar 1 Ebrill 2020 a fydd yn newid y ffordd y mae awdurdodau lleol yn monitro eu perfformiad mewn perthynas â'r Ddeddf. Bydd y Fframwaith Perfformiad a Gwelliant yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol gasglu amrywiaeth o ddata a fydd yn cynnwys data meintioliol a data ansoddol, a bydd hefyd yn ei gwneud yn ofynnol iddynt fynd ar drywydd gwaith ymchwil a thystiolaeth a'u defnyddio. Bydd hyn yn galluogi Llywodraeth Cymru ac awdurdodau lleol i ddeall profiadau pobl o'r Ddeddf yn well a mesur yn gywir sut mae awdurdodau lleol yn cyfrannu at wella canlyniadau llesiant pobl sydd angen gofal a gofalwyr sydd angen cymorth. Bydd hefyd yn cynyddu ansawdd a chysondeb y data a gesglir gan awdurdodau lleol.

Yours sincerely,

Vaughan Gething AC/AM

Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Minister for Health and Social Services